

رقابت ناسالم اشتغال پایدار تخصصی و اشتغال غیررسمی سوخت بری!

در جلسه‌ای که هفته گذشته با حضور دکتر کردی مدیر عامل منطقه آزاد چابهار برگزار شد، دکتر حبیب الله سالارزهی رئیس دانشگاه جامع علمی و کاربردی استان سیستان و بلوچستان با اشاره به تجربه موفق این دانشگاه در تدوین سند اولیه و مقدماتی آمایش آموزش‌های مهارتی برای همه استان‌های کشور از جمله استان سیستان و بلوچستان گفت: با توسعه این چارچوب سند آمایش آموزش‌های مهارتی سواحل مکران می‌توان با همکاری دانشگاه‌ها و بخش‌های صنعت و بررسی و مطالعه اسناد مصوب توسعه سواحل مکران اطلس سرمایه انسانی و مهارتی مورد نیاز پروژه های بهره برداری شده و در دست اقدام و یا در حال مطالعه در منطقه آزاد چابهار را با توجه به افق کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت تهیه کرد و در اختیار بخش‌های مختلف قرار داد. در همین زمینه و برای تمرکز بیشتر بر تصویری که از افق و چشم انداز توسعه منطقه آزاد چابهار و سواحل مکران و پروژه‌های مطالعاتی و طرح‌های سرمایه گذاری در دست اقدام و در شرف بهره برداری توسعه سواحل مکران ارائه شده که اجرا و بهره برداری همه این طرح‌ها نیاز به سرمایه انسانی مهارتی دارد، چابهار تایمز با دکتر حبیب الله سالارزهی گفتگو کرده است.

اطلس آموزش‌های مهارتی مکران یکی از ضرورت‌هایی است که می‌بایست در پیوست تفصیلی آمایش سرزمین و سند توسعه سواحل مکران و سایر اسناد توسعه ای به آن توجه کرد. راجع به این اطلس آموزشی کمی توضیح بدهید.

با توجه به افق توسعه چابهار در سال 2030 ، 2040 و بهره برداری بسیاری از پروژه‌های کلان مانند و توسعه زیر ساخت‌های بنادر و کشتیرانی و طرح‌های در دست اقدام فولاد و پتروشیمی و شکل‌گیری شرکت‌های پشتیبان و خوشه‌های کسب و کار و با بهره برداری قریب الوقوع اتصال راه آهن چابهار به شبکه سراسری جنوب شرق کشور و بویژه دسترسی 70 کیلومتری بازارچه مرزی ریمدان در محدوده منطقه آزاد چابهار به کمر بند ابریشم و اتوبان چین، بندر گوادر پاکستان به هاب ترانزیتی و پل ارتباطی میان کشورهای پر جمعیت آسیای جنوبی، جنوب شرق آسیا با کشورهای حوزه خلیج فارس، آسیای مرکزی، روسیه و اتحادیه اروپا تبدیل خواهد شد و زنجیره وسیعی از خوشه‌های کسب و کار و مزیت‌های جدیدی در این افق توسعه منطقه شکل خواهد گرفت. ضرورت دارد در ماموریت دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی استان و جنوب شرق کشور یک بازنگری جدی انجام شود و دانشگاه‌های استان‌های ساحلی سیستان و بلوچستان و هرمزگان متناسب با افق توسعه سواحل مکران و شرایط جدید استان نسبت به بازنگری بعضی از رشته های تحصیلی و جایگزینی رشته های جدید مهارتی اقدام کنند.

برای این هدف، اقدامی هم انجام شده است؟

پیرو جلسات کارشناسی و نشست هم اندیشی دانشگاه‌های استان با دبیرخانه ستاد توسعه سواحل مکران و منطقه آزاد چابهار این آمادگی وجود دارد که با استفاده از ظرفیت دانشگاه‌های استان، پارک علم و فناوری و سازمان منطقه آزاد چابهار و تعامل با ذینفعان اصلی صنعت در بخش‌های حاکمیتی و بخش خصوصی بتوانیم پیوست سند آمایش‌های مهارتی و اطلس سرمایه انسانی مورد نیاز را تهیه و تدوین کنیم. در این راستا مقرر گردید با محوریت دانشگاه سیستان و بلوچستان و با همکاری دانشگاه جامع علمی کاربردی و پارک علم و فناوری استان نسبت به تهیه و تدوین اطلس و زیست بوم سرمایه انسانی و مهارتی مورد نیاز متناسب با افق توسعه سواحل مکران اقدام شود.

در سند آمایش آموزش‌های مهارتی و سرمایه انسانی دقیقاً چه چیزی مشخص خواهد شد؟

در این سند که مجموعه از خوشه‌های کسب و کار و مزیت‌های جدید خلق شده افق میان مدت و بلند مدت توسعه سواحل مکران به چه مهارت‌ها و توانمندی‌هایی در حوزه سرمایه انسانی نیاز دارند و بخش آموزش‌های مهارتی در آموزش و پرورش مانند هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و کار و دانش، آموزش‌های مهارتی در سازمان‌های فنی و حرفه‌ای و دانشگاه‌های متولی توسعه آموزش‌های مهارتی مانند دانشگاه جامع علمی کاربردی و دانشگاه فنی و حرفه‌ای کشور و سایر مراکز آموزش عالی می‌توانند با بازنگری رشته‌های تحصیلی و جایگزینی آن با رشته‌های مهارتی مورد نیاز، افزایش تعداد کد رشته‌های مهارتی و ارتقای سطح کمی و کیفی آموزش‌های مهارتی و ایجاد مراکز آموزش‌های مهارتی در این محدوده در تامین نیروی انسانی متخصص و مورد نیاز منطقه برای افق جدید و در حال تحقق نقش آفرینی نمایند.

تهیه و تدوین این سند آمایش برای آموزش این استان چه سودی داشته است؟

آموزش‌های مهارتی که می‌تواند برآیندی از نیاز واقعی بخش‌های صنعت، کشاورزی و خدمات متناسب با زیست بوم منطقه و اطلس مزیت‌های اقتصادی در بخش‌های، کشاورزی، میوه‌های گرمسیری، شیلات و آبزیان، ترانزیت، گردشگری، بوم گردی، صنایع و پروژه‌های کلان پتروشیمی و فولاد و زنجیره به هم وابسته‌ای از خوشه‌های کسب و کارهای وابسته باشد می‌تواند حامل این پیام برای دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی باشد که خروجی فعلی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی به دلیل عدم تناسب بسیاری از رشته‌های تحصیلی با نیاز واقعی بازار کار مورد قبول صاحبان صنعت و فعالان بخش خصوصی نیست و شرکت‌ها ناگزیر خواهند بود که برای تامین نیروی انسانی از ظرفیت‌های منابع انسانی استان‌های دیگر استفاده کنند.

تاثیر نیروهای بومی در این سند از چه اهمیتی برخوردار است؟

با توجه به ماندگاری نیروی انسانی بومی و هزینه‌های پایین پشتیبانی نیروی‌های بومی خواسته و مطالبه جدی صاحبان صنعت و فعالان اقتصادی و خوشه‌های کسب و کار در منطقه فراهم کردن شرایط تامین نیروی انسانی ماهر از درون منطقه هست تا علاوه بر صرفه جویی‌های اقتصادی پیوست اجتماعی و توانمند سازی جامعه محلی و توسعه پایدار منطقه‌ای مورد توجه قرار گیرد .

ترتیب نیروهای متخصص و ماهر در استان در چه شرایطی است؟

ترتیب نیروهای متخصص و ماهر در استان در وضعیت مناسبی قرار ندارد. شرایط در استان بویژه در جنوب استان به گونه‌ای است که بخش قابل توجهی از جوانان و حتی نوجوانان در اقتصاد غیر رسمی سوخت بری مشغول شده‌اند و یک رقابت ناسالمی میان اشتغال پایدار بر پایه مهارت و تخصص و اشتغال غیر رسمی مبتنی بر سوخت بری شکل گرفته و بخش قابل توجهی از جمعیت در محدوده شهرستان‌های مرزی همجوار با کشور پاکستان در این مسیر قرار گرفته‌اند و باعث شده بسیاری نوجوانان از آموزش‌های عمومی متوسطه محروم شوند و به دلایل جاذبه‌های کاذب اشتغال غیر رسمی ترک تحصیل کنند. از سوی دیگر پایین بودن سهم آموزش‌های مهارتی در سطح هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای و هنرستان‌های کار دانش و گرایش غالب دانش آموزان برای تحصیل در رشته‌های علوم انسانی به دلیل پایین بودن بنیه علمی آنها باعث شده که هرم جمعیت دانش آموزی در بخش آموزش‌های متوسطه دوم به سمت رشته‌های

علوم انسانی هدایت شود و سهم آموزش‌های متوسطه دوم در پایه‌های ریاضی فیزیک در استان و بویژه در جنوب استان دارای کم‌ترین آمار جمعیت دانش‌آموزی نسبت به پایه‌های علوم انسانی و علوم تجربی است.

با این وجود به نظر می‌رسد آمار رشته‌های فنی و مهندسی در این منطقه کم باشد.

دقیقا. این مساله باعث شده زمینه‌ها و فرصت‌ها برای تحصیل دانش‌آموزان بومی استان در رشته‌های فنی و مهندسی در دانشگاه‌های دولتی بسیار پایین باشد. همچنین سهم رشته‌های فنی و مهارتی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی در استان هم به نسبت ظرفیت‌های مورد نیاز در حد معقول و مناسبی نمی‌باشد و در بسیاری از مراکز آموزش عالی ترکیب رشته‌های تحصیلی در مقاطع کاردانی و کارشناسی بیشتر در حوزه رشته‌های علوم انسانی متمرکز است و انگیزه غالب بسیاری از فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از کسب مدرک قبولی در آزمون‌های استخدامی آموزش و پرورش و سایر دستگاه‌های اجرایی است.

همکاری دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی در استان چگونه است؟

استان سیستان و بلوچستان دارای بیشتری تعداد مراکز آموزش عالی و بیشترین تعداد دانشجو به نسبت جمعیت استان هست. یک تقسیم‌کاری در آموزش عالی استان شکل گرفته که بخش عمده سیاست‌گذاری در این حوزه در سطح کلان انجام شده و در سطح استانی و محلی این تقسیم‌کار متناسب با ظرفیت‌های اشتغال و مزیت‌های توسعه‌ساماندهی نشده است. در حال حاضر به دلیل پایین بودن سهم آموزش‌های مهارتی در آموزش متوسطه و آمار نسبتا پایین داوطلبان کنکور گروه ریاضی فیزیک، قریب به اتفاق کد رشته‌های تحصیلی در دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی در رشته‌های علوم انسانی متمرکز شده و تعداد قابل توجهی از فارغ‌التحصیلان این رشته‌ها بیکار هستند.

نخبگان استانی چگونه؟

بسیاری از نخبگان دانش‌آموزی استان در کنکور اولویت‌شان تحصیل در رشته‌های پزشکی و دانشگاه فرهنگیان است و بقیه داوطلبان به رشته‌های نظری و غیر مهارتی هدایت می‌شوند و تنها محدودی از داوطلبان بومی فرصت تحصیل در رشته‌های فنی و مهندسی و علوم پایه را پیدا می‌کنند. تعداد زیادی از کدهای رشته‌های تحصیلی در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی شبیه هم و تکراری هستند و با مواجه شدن جامعه با فارغ‌التحصیلان بیکار، اقبال عمومی جامعه برای هدایت تحصیلی فرزندان‌شان در رشته‌های نظری و غیر مهارتی روز به روز کم‌تر می‌شود و بر تعداد صندلی‌های خالی دانشگاه‌های استان افزوده می‌شود.

پیش از این تعامل بین دانشگاه‌ها چگونه بود؟

متأسفانه در گذشته یک همکاری و هم‌افزایی در تعاملات دانشگاه برای قبول یک تقسیم‌کار مناسب با نیازهای استان وجود نداشته است و حتی به خاطر تکراری بودن کد رشته‌های تحصیلی یک رقابتی میان مراکز آموزش عالی در برخی شهرهای استان هم برای

جذب بیشتر دانشجو وجود داشته است . اخیرا در وزارت علوم و تحقیقات و فناوری این ماموریت آمایش آموزش عالی به دانشگاه سیستان و بلوچستان به عنوان دانشگاه مادر استان واگذار شده است و جلساتی برای هدایت و ساماندهی رشته ها انجام شده است.

تربیت نیروهای متخصص بومی برای صنایع استان در چه وضعیتی است؟

تربیت نیروهای متخصص بومی در استان از کانال آموزش‌های متوسطه دوم هنرستان‌های فنی و حرفه ای و کار و دانش و رشته‌های ریاضی می‌گذرد که با توجه به توضیحاتی که دادم وضعیت چندان مناسبی ندارد. غالب بودن اشتغال کاذب و سوخت بری و حاکم بودن فرهنگ مهارت‌گزینی باعث شده که شرایط خوبی برای تربیت نیروی انسانی متخصص بومی فراهم نشود. متأسفانه فرهنگ کار دوستی و مهارت دوستی در استان نیاز به توجه جدی دارد. در این راستا نقش مراکز آموزش‌های فنی و حرفه‌ای ، دانشگاه فنی و حرفه ای، پارک علم و فناوری و دانشگاه جامع علمی کاربردی و شکل‌گیری مدارس مهارتی و مدارس کسب و کار با همکاری و تعامل آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها و مراکز فنی و حرفه ای لازم و ضروری است.

برنامه ریزی برای توسعه سهم آموزش‌های ریاضی فیزیک در سطح متوسطه دوم، راه اندازی هنرستان‌های فنی و حرفه‌ای توسط دانشگاه‌ها با همکاری آموزش و پرورش و شرکت‌های شهرک صنعتی و شرکت‌های بزرگ و بازنگری رشته‌های تکراری و اشباع شده و جایگزینی آن با رشته‌های مهارتی و توسعه مراکز دانشگاه فنی و حرفه‌ای و دانشگاه جامع علمی کاربردی در جوار صنعت می‌تواند پیوست پیش نیاز سرمایه انسانی و مهارتی استان را برای تربیت نیروی انسانی متخصص بومی و ماندگار فراهم سازد.

